

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. Момчил Методиев, дн, Нов български университет,
хабилитиран в професионално направление 2.2. История и археология
върху научните трудове за участие в конкурс
за заемане на академичната длъжност „доцент“,
област на висше образование 2. Хуманитарни науки,
професионално направление 2.2 История и археология,
обявен в Държавен вестник, бр. 92/18.11.2022 г.
с единствен кандидат гл. ас. д-р Димитър Йорданов Гюдуров

I. ОЦЕНКА ЗА СЪОТВЕТСТВИЕ С МИНИМАЛНИТЕ НАЦИОНАЛНИ ИЗИСКВАНИЯ И ИЗИСКВАНИЯТА НА НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ

Представените документи удостоверяват, че гл. ас. д-р Димитър Гюдуров изпълнява напълно и дори надхвърля минималните национални изисквания на Закона за развитието на академичния състав в Република България за заемане на академичната длъжност „доцент“, както и на Наредбата за развитие на академичния състав на НБУ.

II. ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА ДЕЙНОСТ И РЕЗУЛТАТИ

1. Оценка на монографичния труд

Научните интереси на д-р Димитър Гюдуров са свързани с историята на България в периода от освобождението до 1944 г. Резултатите от неговите проучвания са представени в множество статии и студии, публикувани в различни издания, и са обобщени, и до голяма степен – надградени, в представения за обявения конкурс хабилитационен труд, както и в по-рано публикувания монографичен труд.

Представеният хабилитационен труд, озаглавен *Българите и опиатите. Производство и търговия 1879-1944 г.*, е издаден от Нов български университет през 2022. Посветена на един много обсъждан социален проблем в съвременността, този за борбата с наркотичната пристрастеност, монографията изследва проблема за

производството, търговията и контрабандата с наркотици в контекста на българската модернизация. Тя изследва прехода от отглеждането на опиумния мак като традиционна култура през 19 век към вписването на България в глобалния феномен на „производството, трафикът и разпространението на наркотици“ в периода между двете световни войни. Първата световна война е границата, след която производството и търговията с наркотици са осъзнати като глобален проблем, което намира израз в стремежа за неговата регулация и криминализация, включително и на международно равнище чрез приемането на редица международни договори и конвенции.

Политиката към този проблем в България от една страна се вписват в общите световни тенденции, но и се отличава с някои характерни за страната особености. Както авторът аргументира убедително, политиката на българската държава еволюира от относително либерална към стремежа за спазване на утвърденото международно законодателство, включително и под външен натиск, довело до регулирането и ограничаването на производството и контрабандата с упойващи вещества, включително и до забраната за производство на упойващи вещества през втората половина на 30-те години. Специфична особеност в България, също добре аргументирана от автора, е тази, че в България производството и трафика на наркотици не е движено от организирана престъпност, която в останалите страни е „градски феномен със строго профилирана етническа база, която се формира в среда на силна урбанизация и индустриализация, и паразитира върху средната или работещата социална прослойка на обществото“. Тъкмо поради липсата на такава силна урбанизация, както и заради високо ниво на интеграция на етническите малцинства в страната, в България в посочения хронологичен период производството, трафикът и разпространението на наркотиците е движено не от организирана престъпност, а от конкретни личности, сред които от „овластени държавни служители“, които извършват „повтарящи се и допълващи се противозаконни действия с цел лична облага“ (с. 258-260).

На пръв поглед подбраната тема може да се окачестви като „комерсиална“, „публицистична“, дори „лековата“, но това изцяло се опровергава от изследователския подход на д-р Гюдуров. Позитивен момент в този подход е, че той не напуска терена на историческото изследване, не се поддава на изкушението за лесни генерализации, когато те не могат да бъдат защитени и аргументирани чрез

изследвания материал, което превръща и предложената монография напълно академично изследване.

А истинската причина за съхраняването на този академичен характер е, че авторът остава верен на наличните извори и се оставя да бъде „воден“ от тях, без да си позволява да ги „дописва“ или да се впуска в широки обобщения, излизаци извън заявената тематична и хронологична рамка. Изследването се основава на голям обем източници, главната част от които са архиви от фондовете на български министерства и други държавни институции, посолства и консулства. Информацията от тези източници е допълнена от статии, публикувани в периодичния печат от изследвания период, както и от стенографските протоколи на Народното събрание.

Този тематичен контекст е допълнително разширен, чрез изследването на отношението на законодателя към изследваните социални злини, както и на съответните международни документи, обвързващи България с превенцията срещу тези престъпления, които имат и трансгранични последици. Всички тези документи са разгледани в светлината на съществуващата българска и световна литература, което прави убедителни и заключенията на автора за ролята на държавата по превенцията и наказване на тези престъпления в сравнителен европейски контекст. Представената монография е първата от замисления от д-р Гюдуров изследователски проект *От двете страни на закона 1879-1944 г.*, посветен на социалните злини и модернизацията, като втората част, „Търговци на „жива плът“, фалшификатори и контрабандисти в България (1879–1944 г.)“, наскоро беше предадена за печат. Това е доказателство за устойчивия интерес на автора към тази проблематика, която е сравнително слабо разработена в българската историография.

2. Оценка на приносите на останалите приложени публикации

Наред с представения текст, кандидатът има и още една публикувана монография, която не е представена като основен хабилитационен труд. Издадена през 2020 г. отново от Нов български университет, тя е под заглавието *България, мюсюлманското малцинство и турската пропаганда (1923-1944)*. Това е монографията, която е най-широко цитирана от други автори, което е доказателство и за нейния приносен характер. А причината за това е, че макар и тя да е насочена към един сравнително добре разработен проблем в българската историография, авторът подхожда към изследователския проблем напълно самостоятелно и независимо, което му дава възможност и да направи оригинални и новаторски

изводи за водената от българската държава през посочения период политика към мюсюлманското малцинство в страната в един тежък за държавата период. Както убедително доказва авторът, тази политика е подвластна не само и не толкова на вътрешното състояние на държавата, но и по необходимост, тя има реактивен характер и се развива като отговор на водената от съседите на България, и по-конкретно от кемалистка Турция, политика на етническа хомогенизация на страната.

На пръв поглед двете представени монографии показват интерес към две напълно самостоятелни изследователски полета – докато по-ранно публикуваното изследване, посветена на политиката към малцинствата, е част от „големия исторически наратив“ за водената от българската държава политика в посочения хронологичен период, по-късното изследване, посветено на търговията и производството на опиати, е свързано с един на пръв поглед твърде специфичен проблем от социалната история на България. Това противоречие обаче е само привидно, тъй като и двете предложени монографии разглеждат процеси и събития, които се развиват на „границата“, както в буквалния географски и политически смисъл, така и в преносния и социален смисъл на тази дума. Това обединява в едно цяло двете предложени монографии, а и цялостните изследователски усилия на кандидата.

Казаното по-горе, че той се оставя да бъде „воден“ от документите, се отнася не само до конкретните написани от него изследвания, но и до цялостния му изследователски подход, което може да обясни и този преход в неговите интереси от „голямата“ политическа история към социалната проблематика. В по-широк смисъл тази промяна е показателна и за изследователското смирение пред историческите извори, която аз намирам за задължителна за едно добросъвестно историческо изследване, както и за това, че в своите исторически изследвания авторът не подхожда с готови наративи, които бъдат наложени върху историческите извори.

Може да се обобщи, че изследванията на д-р Гюдуров се отличават със своя приносен характер, благодарение на използвания от него голям обем от неизследвани или малко изследвани до този момент исторически извори. Наред с това, тези изследвания стъпват и върху добро познаване на световната историография по съответните проблеми, което позволява българският случай да бъде представен в по-широк балкански и европейски контекст.

Освен представените две монографии, кандидатът представя също 1 статия и 1 студия, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация; 4 статии и 2 студии, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране; различни от представените при завършването на докторантурата. Статиите и студиите са публикувани както в издания на Нов български университет, така и в други авторитетни специализирани издания, като *Bulgarian Historical Review* и *Исторически преглед*, включително и на английски език, което е не само формален, но и същностен показател за приносния характер на неговите изследвания.

3. Цитиране от други автори

Доказателство за приносния характер на неговите публикации е и фактът, че научните трудове на д-р Димитър Гюдуров са цитирани многократно от други автори – негови текстове са цитирани или рецензирани в 6 издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация; в 10 монографии и колективни томове с научно рецензиране и в 2 публикации в нереферирани списания с научно рецензиране.

4. Оценка на резултатите от участие в изследователски проекти

Д-р Гюдуров е взел участие в един национален образователен проект, участвал е съвместно със студенти в 2 изследователски проекта, в организацията на 3 семинари извън НБУ, проведени с участието на студенти от университета. Както беше посочено, той също така е представил и работи последователно по реализацията на представил собствена изследователска програма, озаглавена „От две страни на закона“ за периода 2021-2025 г.

III. УЧЕБНА И ПРЕПОДАВАТЕЛСКА ДЕЙНОСТ

1. Аудиторна и извън-аудиторна заетост и стажове

Д-р Димитър Гюдуров има богата преподавателска практика в Нов български университет. Той е взел участие в промените и актуализирането на Бакалавърска програма „История и археология“; Магистърски програми „История, политика и религия“ и на майнър програма „История“. Участвал и в множество конференции, семинари и научни форуми, организирани от Нов български университет, както и в няколко национални научни форума, където е изнасял доклад от името на НБУ.

2. Оценка от анкетите на студентите

Показател за отговорното му отношение към студентите е и фактът, че средната оценка от анкетите за удовлетвореност на студентите през последните години е отличен 4.83 (при максимална оценка 5.00). Той е участвал съвместно със студенти в 2 изследователски проекта, бил е научен ръководител на 1 успешно защитена бакалавърска теза; рецензент е на 13 бакалавърски и магистърски тези и е участвал в 16 комисии.

IV. АДМИНИСТРАТИВНА И ОБЩЕСТВЕНА ДЕЙНОСТ

Административната дейност на кандидата д-р Димитър Гюдуров включва членство в Библиотечния съвет на НБУ, а от септември 2022 г. той заема и длъжността Директор на програмния съвет „История и археология“, длъжност, която изпълнява с отдаденост към студентите и другите преподаватели.

Със своите оригинални изследвания, които запълват „бели полета“ в българската история, д-р Гюдуров се утвърждава като един от новите гласове в българската историческа наука, които имат място и в медийната и публичната среда в страната.

V. ЛИЧНИ ВПЕЧАТЛЕНИЯ ОТ КАНДИДАТА

Познавам д-р Димитър Гюдуров като колега в Нов български университет през последните три години, след моето сравнително скорошно присъединяване към екипа на Департамент „История“ в НБУ. Впечатленията ми от него са изцяло позитивни, като мога да кажа, че той е съвестен изследовател и коректен колега, който работи изключително отговорно със студентите. Впечатляващ е неговият стремеж да поддържа добра работна и академична атмосфера, както и способността му за екипна работа. Не на последно място д-р Димитър Гюдуров е постоянно изпълнен с изследователски идеи, които се стреми да реализира с последователност и упоритост. Единствената ми препоръка е свързана с участието му в повече конференции и научни форуми извън НБУ, тъй като съм убеден, че неговите изследователски усилия заслужават да бъдат представени и пред по-широка академична аудитория.

Заклучение:

Всичко казано дотук ми дава основание да обобщя, че гл. ас. д-р Димитър Гюдуров е доказан и авторитетен изследовател, както и съвестен преподавател. Това ми дава основание с пълна убеденост да заявя положителното си мнение за

кандидатурата на гл. ас. д-р Димитър Йорданов Гюдуров за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 2.2 История и археология (История на България) в департамент „История“ на Нов български университет. Като член на научното жури ще гласувам положително за неговата кандидатура и за допускането му до избор от Академичния съвет на НБУ.

София, 22 февруари 2023 г.

проф. Момчил Методиев, дн